

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Viite: HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta
Asia: Kirjallinen asiantuntijalausunto

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Suomen ympäristökeskus (SYKE) arvioi, että hallituksen esitys luonnonsuojelulaiksi edistää merkittävästi luonnon monimuotoisuutta. Tutkittu tieto osoittaa, että myös Suomessa tarvitaan kiireellisiä toimia luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja luonnon tilan elvyttämiseksi. Luonnonsuojelulakiin esitetyt uudet tavoitteet ja keinot ovat perusteltuja luontokadon pysäyttämiseksi.

Luonnonsuojelulain päivitys on välttämätöntä, koska luontokadon torjunnan haasteet ja niiden ratkaisumahdollisuudet ovat entistä moninaisempia. Lakiesitys perustuu laajaan, tuoreeseen tietopohjaan, ja siinä on monia parannuksia voimassa olevaan lakiin.

Lain vaikuttavuutta parantavia uusia elementtejä ovat etenkin luontotyyppisuojelelun tehostaminen, luonnonhoidon edistäminen tukien ja avustusten avulla, ekologisen kompensaation periaatteiden luominen sekä kansallisen biodiversiteettistrategian ja -toimintaohjelman vieminen käytäntöön alueellisten toimeenpanosuunnitelmien avulla.

Tärkeitä, mutta hitaammin vaikuttavia uudistuksia ovat ilmastonmuutokseen sopeutumisen, varovaisuusperiaatteen sekä ympäristötietoisuuden edistäminen. Luontotiedon hallinnan tehostaminen parantaa luontotiedon käytettävyyttä ja saatavuutta. Kokonaisuutena lakiesitys on johdonmukainen ja selkiyttää erityisesti eliölajien suojelun säännöksiä.

Lakiesitys laajentaa kuvaa luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimijoista. On hyvä, että esitys tuo näkyväksi jo vuosia toiminnassa olleet vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmat. Velvoitteiden rinnalla tarvitaan jatkossakin vapaaehtoisia toimia luontokadon pysäyttämiseksi.

Lakiesityksen vaikuttavuutta kuitenkin heikentävät siihen valmisteluprosessin kuluessa tehdyt muutokset. Velvoite uhanalaisten luontotyyppien ja lajien huomioon ottamisesta viranomaisten päätöksenteossa on supistettu informaatioluonteiseksi, joten se ei laajenna lainsäädäntöön jo ennestään sisältyviä velvoitteita. Ehdotettu uudistus tuo silti aiempaa selvemmin esiin tarpeen ottaa uhanalaiset luontotyypit huomioon hankkeita ja suunnitelmia valmisteltaessa ja on siksi tärkeä askel oikeaan suuntaan.

Toinen lakiesityksen vaikuttavuutta supistanut muutos on luopuminen ekologisen kompensaation velvoitteesta luonnonsuojelun poikkeuslupien yhteydessä. Merkittävä uudistus kuitenkin on, että lakiesitys luo puitteet ja pelisäännöt ekologisen kompensaation vapaaehtoiselle toteuttamiselle. Näin se mahdollistaa ekologisen kompensaation avoimuuden ja yhdenmukaisen todentamisen.

Metsien käytön suuri vaikutus Suomen luonnon monimuotoisuuteen tuodaan selkeästi esiin hallituksen esitykseen sisältyvässä nykytilanteen kuvauksessa. Metsälain erityisen tärkeiden elinympäristöjen päivitystarvetta ei kuitenkaan ole huomioitu osana luontotyyppien turvaamisen kokonaisuutta, vaikka näin toimittiin edellisessä laajassa luonnonsuojelulain uudistuksessa.

Kokonaisuutena arvioiden hallituksen esitys luonnonsuojelulain uudistamiseksi on merkittävä edistysaskel luontokadon pysäyttämiseen tähtäävissä toimissa. Luonnonsuojelulain soveltamisala säilyy kuitenkin suppeana suhteessa luontokadon juurisyihin, kuten luonnonvarojen käyttöön ja maankäytön muutoksiin. Lakiesityksen lisäksi tarvitaan muita uusia ohjauskeinoja, jotka vaikuttavat laaja-alaisemmin luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen koko yhteiskunnan toiminnassa. Luontokadon pysäyttäminen edellyttää ekologista siirtymää, jossa luonnon monimuotoisuus otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa.